

Дајана М. ЛАЗАРЕВИЋ*

Институт за политичке студије, Београд

УЛОГА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ У РАЗВИЈАЊУ БЕЛОРУСКО-СРПСКИХ КЊИЖЕВНИХ ВЕЗА

Айсѝраќѝ: Чувена српска књижевница Десанка Максимовић (1898–1993) преводила је са руског језика на српски углавном руске, а потом и јерменске, грузијске, украјинске и друге совјетске песнике. У низу њених превода налазе се и две песме белоруских песника: „А ко тамо иде“ Јанка Купале и „Од чега почети“ Јевдокије Лос, које је такође превела са руског језика.

Рад који се нуди на увид научној и стручној јавности настао је из потребе да се објасне везе између Десанке Максимовић и белоруске књижевности, разјасне погрешна тумачења и реално представи њена улога у развијању белоруско-српских књижевних веза. Успут су, ради бољег поређења и тражења каузалности, представљене њене везе са руским књижевницима.

Кључне речи: Десанка Максимовић, белоруско-српске везе, књижевност, књижевно превођење, поезија.

МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

У овом раду ауторка користи мултидисциплинарни приступ који укључује историјско-литерарну анализу и критичко-аналитичке методе истраживања преводилачког и књижевног рада Десанке Максимовић. Циљ је представити њене књижевно-преводилачке везе са народима Совјетског Савеза, а посебно са Белорусима и Русима, као и утврдити утицаје руске и белоруске књижевности на стваралаштво Десанке Максимовић. Тиме овај рад представља јединствену анализу њеног доприноса српско-белоруским културним везама, али и српско-руским и југословенско-совјетским.

Рад је подељен у више целина: везе Десанке Максимовић са писцима Совјетског Савеза, везе са руским и белоруским књижевницима. Извори литературе су разноврсни, а осликавају социо-културне услове у којима је деловала Максимовић, анализу преводилачког опуса и књижевне везе, као и услова и квалитета Десанкиног превођења поезије Јанка Купале, у чему се огледа њен допринос белоруско-српским књижевним везама.

У току израде овог рада, ауторка се консултовала са живим изворима: проф. др Ирином Антанасијевић са Филолошког факултета Универзитета у Београду и Мирјаном Станишић, библиотекарком Народне библиотеке Србије. У току писања рада, ауторка се консултовала и са проф. др Иваном А. Чаротом (1952–2024),

* Докторанд, ORCID 0009-0001-2534-450X, dajanalazarevic93@gmail.com

који је више од пет деценија свог живота посветио успостављању и развијању белоруско-српских књижевних веза, као преводаца и професор Филолошког факултета Белоруског државног универзитета. Последњу деценију живота био је ауторкин ментор у превођењу и највећи узор у научног раду, пружајући безрезервну подршку.

ВЕЗЕ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ СА ПИСЦИМА СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА – ПОСЕБАН ОСВРТ НА РУСИЈУ

Десанкини преводи руске књижевности

Познато је да је чувена српска песникиња Десанка Максимовић (1898–1993) преводила поезију скоро свих совјетских народа са руског језика на српски. Интересовале су је старе словенске паганске традиције и начин живота којима је посветила и многе своје песме (Тутњевић 2020: 60–61), као и савремене културе словенских народа, нарочито њихове књижевности. Како многи теоретичари књижевности наводе, Десанка је преводила књижевна дела из руске, словеначке, бугарске, украјинске, чешке, словачке, пољске, белоруске, јерменске, грузијске, азербејџанске, балкарске, јакутске, киргиске, летонске, литванске, норвешке, француске, узбечке и кинеске књижевности (Тутњевић 2020: 33–34).

У периоду између два светска рата Десанка Максимовић је била запослена у издавачкој кући „Панорама“ код руског емигранта Анатолија Ивановича (право презиме Прицкер, јеврејског порекла. Касније га је изоставио, да би користио уметничко „Ивановић“, како би се приближио српској култури) (Божовић 2020: 245–255). Седиште издавачке куће је било у Београду, а Десанка је радила као преводаца са руског (углавном Ф. М. Достојевског, али и других аутора) и сарадник у приређивачком раду (Вољд 1927). Истовремено, њене колеге и сарадници из истих литерарних кругова пишу приказе-анализе њене поезије и одређена њена дела преводе на руски језик (Тарановский 1935: 230).

Удајом за руског глумца и песника Сергеја Сластикова 1933. године, Десанка Максимовић је учврстила своје интересовање за источнословенске књижевности и културу, пре свега руску. Узмимо у обзир да је исте године у издању Народне просвете изашао роман Фјодора Михајловича Достојевског *Зайиси из мртвој дома* у два дела, а међу преводиоцима са руског језика нашла се и Десанка Максимовић. Преводе је контролисала Косара Цветковић, преводаца са руског језика, док се на позицији уредника оба издања налазила чувена српска књижевница Исидора Секулић (Достојевски 1933а, 1933б).

Десанку је на руски језик преводила и Јекатерина Таубер (1903–1987), која се са њом лично познавала и дружила. Таубер је емигрирала у Београд 1920. године, где је заједно са Алексејем Дураковым и Иваном Голењишчевом-Кутовом радила на *Антологији нове југословенске лирике* у преводу на руски језик. Књига је изашла 1933. године у издању Удружења руских књижевника и новинара у Југославији (Дураков 1933).

Преводи највећег броја песама, прича и приповедака руских књижевника резултат су Десанкиног самосталног преводилачког прегнућа, док је имала и копреводилачке пројекте са Маријом Петрусинском, Јаром Рибником, Љубишом Рајићем,

Даном Милошевић (Станишић–Калезић 2013, 30; Станишић–Калезић 2017: 585). Године 1939. у издаваштву Народне просвете излазе *Пријовейке* руског писца Антона Павловича Чехова (1860–1904) на српском језику, на чијем је преводу радила и Десанка Максимовић (Чехов 1939).

Период после Другог светског рата је за Десанку био стваралачки врло плодан. Уз помоћ супруга, руског емигранта Сергеја Сластикова, превела је бројна књижевна дела. Вероватно је један од њихових заједничких преводачких подухвата била је и збирка *Руске народне бајке*, коју је приредио Михаил Булатов (1913–1963), а објавио ИПРОЗ у Београду. Бајке су намењене деци предшколског узраста (Булатов 1945).

Мање је познато да је Десанка Максимовић преводила и научно-публицистичке текстове, не само књижевне. Године 1945. објављена је Потемкинова *Историја дијломаиџије*, коју је српска књижевница превела с руског (Потемкин 1945).

Дела руског књижевника Максима Горког (1868–1936) преводили су многи српски преводиоци. Максимовићева је преводила његову поезију, те је 1946. године у коиздаваштву у Београду и Загребу изашла збирка *Пријовейке* Максима Горког у преводу Мире Чехове и Вере Стојић, као и неколико песама у Десанкином преводу у оквиру исте збирке (Горки 1946).

Књижевни опус Достојевског јој је био прилично добро познат, како смо навели горе, била је део преводачког тима на роману *Зайиси из мртвој дома*. Године 1950. штампано је *Село Сийейанчиково* Достојевског у њеном преводу на српски (Достојевски 1950). Исто тако је 1952. године објављена приповетка „Кротка – фантастична прича“ Ф. М. Достојевског (Достојевски 1952).

Десанка је преводила и поезију једног од најпознатијих руских књижевника Бориса Пастернака (1890–1960) и објављивала је у *Лейойису Майице срјске* 1958. године (Пастернак 1958а, 40; Пастернак 1958б, 42).

Људмила Татјаничева (1915–1980), руска књижевница и новинарка, у свом поетском стваралаштву има много додирних тачака са Десанком Максимовић. То поетска блискост вероватно је била разлог зашто је Десанка у више наврата преводила и објављивала њену поезију у *Лейойису Майице срјске* (Татјаничева 1963а, 583; Татјаничева 1963б, 583–584).

Године 1963. у издању НОЛИТ-а излази једно од најпознатијих преводних дела Десанке Максимовић: *Пеййнаесџи совјейских љесникиња* (Максимовић 1963), међу којима су биле и Ана Ахматова, Маргарита Алигер, Вера Инбер и др. Четири године касније додељена јој је почасна повеља Удружења књижевника СССР за преводу руске и совјетске књижевности (1967). Године 1968. добија Орден части у Русији и Орден Републике са златним венцем од Тита (Красић Марјановић 2013: 17). Узмимо у обзир да се тих година штампају збирке поезије Десанке Максимовић у скоро свим републикама и на скоро свим језицима бившег Совјетског Савеза, али и на језицима западнословенских и јужнословенских народа.

Десанка је преводила поезију своје савременице Маргарите Алигер (1915–1992) у више наврата. Године 1977. излази збирка поезије *Можда у сну* Алигер у Десанкином преводу (Алигер 1977).

Десанку Максимовић љубав према превођењу руске поезије није напустила ни у познијем периоду живота, те је 1979. објављен превод књиге *Талас и камен* Давида Самојлова у издању Центра за културу Кикинде (Самојлов 1979). Године 1982. у Београду је изашла збирка песама Марка Сергејева *Чуда Бајкала* (Сергејев 1982).

Преводи Десанкиних дела у Совјетској Русији

Што се тиче Десанкиних збирки песама на територији данашње Русије, прва излази 1960. године под насловом *Мирис земље* (Максимович 1960), у преводу Десанкине пријатељице, руске књижевнице јеврејског порекла – Вере Инбер (1890–1972). Следећа збирка излази 1961. године у Москви под насловом *У сусрећу њролећу* (Максимович 1961). У питању су биле песме за децу до 6 година, које је богато илустровао познати руски уметник Арнолд Табовкин (1933–1998), док је поезију превео Давид Самојлов (1920–1990). Четири године касније (1965), у издању *Художесџивене лиџерајџуре* излази роман за младе Д. Максимовић *Деца одрасџају*, у преводу Н. Лебедеве (у питању је исти преводилац који је радио на препену песама Мире Алечковић) (Максимович 1965).

Године 1971. у издању *Художесџивене лиџерајџуре* у Москви излази нова збирка поезије Десанке Максимовић, симболичног назива *Песме* (Максимович 1971). Ова збирка је садржала избор из Десанкине поезије (*Песме, Нове љесме, Зелени виџез, Тражџим љомиловање* итд.) који је приредио чувени руски књижевник и критичар Владимир Огњев (1923–2017).

Следеће две књиге Десанке Максимовић на територији Русије излазе 1977. године. Прва за децу, *Зелени виџез*, је званично аутопревод на руски језик (претпоставка је да је на преводу радио Десанкин супруг, Сергеј Сластиков, који је преминуо нешто мање од годину дана пре изласка књиге). Предговор је написала Олга Кутасова, књижевница са којом се Десанка дописивала, а књигу је илустровао Георгиј Клот (1923–1994) (Максимович 1977а). Истовремено излази збирка *Изабране љесме* означена, као књига за одрасле (Максимович 1977б), коју је приредила Олга Кутасова, а предговор написао српски књижевник Стеван Раичковић (1928–2007).

Осим горенаведене *Анџолоџије нове јуџословенске лирике* из 1933. године, преводи Десанкине поезије објављени су и у антологији *Сџирофе века* у Москви, у издању Полифакта 1998. године. Приређивач Антологије је Јевгениј Витковски (1950–2020) (Витковский 1998: 366–367), а преводилац Јекатерина Таубер.

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ И БЕЛОРУСКА КЊИЖЕВНОСТ

Када се покрене прича о везама Десанке Максимовић и белоруске књижевности, читава се велики број стереотипа у вези са вољеном „тета Десом“, које је обележила детињство и младост неколико генерација. Имајући у виду дела савремених аутора о Десанкином животу и раду, стиче се утисак да је преводила са белоруског језика и да су конкретно њене заслуге пред белоруском књижевношћу прилично велике. Дакле, не прави се јасна разлика између „превода са белоруског језика“ и „превода белоруске књижевности (или киргиске, грузијске, украјинске) са руског језика“.

Наравно, овде се ради о њиховом неразумевачу и недовољном знању о источно-словенским језицима и друштвено-културним приликама, па и о самој природи превођења књижевности. Према тумачењима Ивана А. Чароте, најзначајнијег белоруског познаваоца југословенске и српске књижевности, Десанка Максимовић је увек уредно означавала да су њени преводи поезије били са руског језика (Чарота 2000: 87). У наставку овог рада представимо конкретне везе између Десанке Максимовић и белоруске књижевности, указати на стварне околности и погрешно протумачене.

Станиша Тутњевић у својој монографији *Лирска мисаоност Десанке Максимовић* наводи следеће: „Доста је преводила и са бугарског и словеначког, а потом и са украјинског, белоруског, пољског, чешког, словачког, француског“. (Тутњевић 2020: 158). Да би се преводила књижевна дела, потребно је добро познавање језика са којег се преводи, те овако написана фраза нас наводи на закључак да је Десанка одлично владала бугарским, словеначким, украјинским, белоруским и осталим поменути језицима, што свакако није био случај. Грешка аутора је вероватно ненамерна, али води ка погрешним закључцима, које ће наредни истраживачи и читаоци погрешно тумачити и цитирати. Узмимо у обзир да се и сам Тутњевић вероватно двоумио, те се у његовој анализи може пронаћи још једна тврдња: „Преводила је дјела из руске, словеначке, бугарске, украјинске, чешке, словачке, пољске, белоруске, јерменске“ (Тутњевић 2020, 33–34).

Иста грешка се налази у каталогу *Пам'тићу све* ауторке Олге Красић Марјановић. У поменутом каталогу налази се следећа тврдња: „За то време писала је и објављивала поезију, прозу и путописе и преводила поезију на српски језик са 25 страних европских језика (са свих језика Јужних, Источних и Западних Словена)“ (Красић Марјановић 2013: 4). Као прво, преводити поезију, односно познавати довољно добро 25 светских језика да би се са њих преводило на матерњи језик је немогуће и неизводљиво, бар у досадашњој науци о књижевности такав случај није познат. Даље, у каталогу се наводи да су то европски језици, а у парентези се наводи да су то сви словенски језици.

У конференцијском раду објављеном 2017. године библиотекари Мирјана Станишић и Биљана Калезић о Десанкиној преводачкој заоставштини износе конкретне чињенице: „Са Јаром Рибникар у коауторству је превела чешке и словачке песнике, са Љубишом Рајићем норвешке песнике, а са оригинала је преводила руске и украјинске. Са неких језика је преводила посредством руских подстрочника – дословних превода које су јој често достављали у писмима сами аутори песама“ (Станишић–Калезић 2017: 585). Дакле, подстрочници су буквални превод који објашњава искључиво смисао дела, што је темељ, односно, смисао будућег превода – прелева.

Веома је значајан подухват Народне библиотеке Србије и Задужбине Десанке Максимовић да се у 10 томова представи њено целокупно стваралаштво (Тутњевић 2012). Уредник поменутог подухвата је Станиша Тутњевић, док је Мирјана Станишић уредник 1, 2, 3, 6, 7. и 9. тома. Приређивач 4. тома је Ана Ђосић Вукић, 5. тома Нада Мирков Богдановић, 8. тома Биљана Калезић и 10. тома Бојан Ђорђевић. Можемо да приметимо да су сва наведена имена прилично позната у библиотекарству.

Сходно теми дефинисаној на почетку рада, задржаћемо се на претпоследњем, 9. тому *Преводи*, чији је приређивач познати српски преводац и теоретичар превода

Миодраг Сибиновић (1937–2020). Сибиновић је у сарадњи са горенаведеним стручњацима из области библиотекарства и архивистике сакупио све преводе Десанке Максимовић, приказавши тачно шта је и колико преводила чувена српска књижевница (Сибиновић 2012).

Преводи су врло занимљиво организовани. Том је подељен у три целине: 1. Поезија Источних Словена (руски, украјински и белоруски песници); 2. Поезија Западних Словена (чешки, словачки и пољски песници); 3. Поезија несловенских народа (азербејџански, балакирски, грузијски, јакутски, јерменски, кабардински, казахски, киргиски, летонски, литвански, норвешки, таџички, туркменски, узбечки и француски песници).

По овом изузетно значајном опусу види се да је Десанка преводила највише руску поезију, која заузима највећи део ове књиге, али и бугарску, норвешку, грузијску, јерменску и француску поезију.

Миодраг Сибиновић је истакао у поменутом 9. тому целокупних Десанкиних дела да постоје свега два превода из белоруске књижевности на српски језик, на којима је Десанка заиста радила. Прва песма припада песнику Јанку Купали (псеудоним Ивана Доминиковича Луцевича, 1882–1942) – „А ко тамо иде“ (Сибиновић 2012: 461), а друга песма Јевдокије Лос (1929–1977), под називом „Од чега почети“ (Сибиновић 2012: 462).

Занимљиво је да у *Преводима* у напмени о белоруским песницима Купали и Лос стоји следећа примедба: „Пошто нема сачуваних података о томе да се бавила белоруским, претпостављамо да је поезију белоруских песника Д. Максимовић преводила посредством руског језика“ (Сибиновић 2012: 973).

У наставку ћемо анализирати Десанкине преводе и доказати да је заиста преводила са руског, а не белоруског језика.

АНАЛИЗА ДЕСАНКИНОГ ПРЕВОДА ЈАНКА КУПАЛЕ

Прво ћемо се осврнути на контекст настанка превода песме „А ко тамо иде“ Јанка Купале на српски језик. Наиме, како наводи проф. др Иван Чарота, године 1982. се у Белорусији обележавала стогодишњица од рођења Јанка Купале, а како поменута песма представља својеврсну незваничну белоруску химну (Чарота 2000: 89), одлучено је да се објави зборник *Јанко Купала на језицима свеџа*, у којем ће поменута песма бити преведена што више светских језика. Пошто превода на српски језик није било, састављач зборника В. Рагојша обратио се песникињи Десанки Максимовић 1979. године преко професора Ивана Чароте. Она је преведену песму објавила у *Песничким новинама* и доставила белоруском колеги превод (Чарота 2000: 89).

Десанка Максимовић је превела велики број дела из опуса руског књижевника Максима Горког, те се и у овој прилици обратила његовом преводу Купале на руски језик. Са превода песме на руски, Десанка је превела на српски језик.

Сада ћемо се осврнути на превод песме са белоруског језика на српски, према издању Алме 2020. године, под насловом „Наслеђе“, чији је приређивач Иван Чарота, а преводилац Дајана Лазаревић (Купала 2020: 13).

А КО ТАМО ИДЕ?

А ко тамо иде, а ко тамо иде
У огромној таквој заједници?
– Белоруси.

А шта они носе на мршавим леђима,
На рукама у крви, ногама у папучама?
– Своју кривицу.

А куда они носе ту кривицу своју,
А куда је носе да покажу своју?
– Целоме свету.

А ко је њих, не само један милион,
Кривњу носити научио, сан њихов разбио?
– Невоља, туга.

А шта је то, шта желе они,
Понижени за век, слепи и глуви?
– Да се људима зову.

(1905–1917)

Ако погледамо оригинал на белоруском језику и овај превод песме, можемо да закључимо да је њен смисао пренет у целости. Песничке слике су мрачне и туробне и после читања остаје мучан осећај.

Да бисмо доказали да је Десанка Максимовић преводила са руског језика, осврнућемо се превод песме Максима Горког.

А КТО ТАМ ИДЕТ...

А кто там идет по болотам и лесам
Огромной такою толпой?
– Белоруссы.

А что они несут на худых плечах,
Что подняли они на худых руках?
– Свою кривду.

А куда они несут эту кривду всю,
А кому они несут напоказ свою?
– На свет божий.

А кто ж это их, не один миллион, –
Кривду несть научил, разбудил их сон?
– Нужда, горе.

А чего ж теперь захотелось им,
Угнетенным века, им, слепым и глухим?
– Людьми зваться.

Следи Десанкин превод песме. Обратићемо пажњу на одређене песничке слике којих нема у оригиналу (Купала 1983: 98).

А КО ТАМО ИДЕ?

А ко иде ту, кроз мочвар, шумом том,
У друштву таквом огромном?
– Белоруси.

А шта носе ту на сухом рамену,
Руци крвавој, по мокрому тлу?
– Своју кривду.

А куда ли носе ову кривду сву,
А куда ли носе да је покажу?
– Целом свету.

А ко ли их то, милион не један,
Кривду носит учи, ремети им сан?
– Нужда, јади.

А чега се то прохте свету том
Презираном одувек, слепом, наглухом?
– Људма се зват.

Мочваре и шуме, као песничке слике у првом стиху, не постоје у оригиналу на белоруском језику код Јанка Купале, али се зато појављују код Максима Горког, па код Десанке Максимовић. Код Максима Горког се губе белоруске плетене ципеле (код Чароте – назване папучама), као проста и сиротињска обућа белоруских сељака, те и код Десанке, наравно, њих нема, али се појављује и „мочно тло“ по којем ходају.

Морамо да прокоментаришемо и Десанкино разумевање речи *кривда* на руском језику. Ако се осврнемо на речничка тумачења, добићемо *лаж* и *неправду*, односно – *кривду*. У тумачењима Купалиног оригинала Иван А. Чарота наводи *кривицу*, а то је због белоруске пасивности, ћутања и трпљења, немогућности да се отргну и крену напред (Чарота 2000: 89). Стога је Десанкин превод речи оправдан.

Овде можемо обратити пажњу и на превод Миодрага Сибиновића, који реч *кривда* преноси као неправда, што у потпуности одговара смислу (Купала 1983, 99).

Руску реч *нужда* Десанка је на српски језик пренела као *нужда*. Горки је употребио ову реч као веран превод белоруске речи *бѣда* која означава „оскудицу, немаштину, беду. Може се рећи да су оба преводиоца, Горки и Максимовић, тиме исправно превели оригиналну белоруску реч и пренели слику убогости коју је Купала желео да представи.

Дакле, превођење је у овом случају текло на следећи начин: Купалину песму на белоруском језику је превео Горки на руски, а потом Десанка – са руског на српски, у чему се слажу и Чарота и Сибиновић.

Осим поменутог контакта са Вјачеславом Рагојшом, Десанка Максимовић је одржавала преписку са белоруском песникињом Еди Агњацвет (1913–2000),

која је превела низ њених песама на белоруски језик. Белоруски књижевник Пимен Панчанка (1917–1995), док је као члан делегације совјетских књижевника боравио у Југославији 1956. године, Десанки Максимовић је посветио песму „Бол Србије“ (Панчанка 1982). Јанко Сипаков је на основу Десанкине „Крваве бајке“ написао „српску баладу“ под насловом „Час. Српска балада. XX век“ (Сипакоу 2024). Према тумачењима Ивана А. Чароте, Сипаков можда није имао јасну свест о дубини и реалности целе трагедије.

По мишљењу Миодрага Сибиновића, Десанка је инспирисала и белоруске књижевнике, који су њену поезију преводили на белоруски и руски језик. Осим поменуте књижевнице Еди Агњавец, Десанкину поезију су преводили и: Нил Гиљевич (1931–2016), Јанко Сипаков (1936–2011), Пјатрус Бровка (1905–1980), Микола Чарњавски (1938), Вјачеслав Рагојша (1942), Микола Мјатлицки (1954–2021), Људмила Рубљевска (1965), Виктор Шнип (1960). Највећи број Десанкиних песама са српског на белоруски језик је превео Иван Чарота.

Већ три деценије избор песама Десанке Максимовић у преводу на белоруски језик налази се у рукописном стању. Припремио га је проф. др Иван А. Чарота, а преводиоци су бројни савремени белоруски књижевници. Такође, под његовим менторством две студенткиње су браниле своје дипломске радове: Ксенија Курчич – дипломски рад (2010) и мастер (2011), а Олга Бересњева дипломски рад (2020).

ЗАКЉУЧАК

Чињеница је да веза између Десанке Максимовић и белоруске књижевности постоји. Десанка је превођена и објављивана на белоруском језику, остваривала је контакте са белоруским књижевницима, превела је две белоруске песме са руског језика, једну Јанка Купале и једну Јевдокије Лос.

Десанкина поезија је била позната у Совјетском Савезу, и говорници белоруског језика су имали прилике да се упознају са њеним стваралаштвом. Била је у контакту са Савезом белоруских писаца, стога и позвана да преведе најпознатију песму Јанка Купале „А ко тамо иде“ (Купала 1979, 3–4), а неколико година касније је превела и песму белоруске књижевнице Јевдокије Лос, за потребе збирке „Дечје поезије народа СССР“ (Лос 1987: 18). Лос и Максимовић су писале поезију за децу, што чини овај књижевно-преводачки спој природним.

Дела Десанке Максимовић до данас изазивају пажњу белоруских књижевних преводаца и стручњака.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Божовић 2020: Ивана Божовић. „Анатолиј Иванович Прицкер: биографија“. *Слависти́ка*, год. 24, 1, 245–255.
- Красић Марјановић 2013: Олга Красић Марјановић. *Пам’тићу све: Десанка Максимовић (1898–1993)*. Београд: Библиотека града Београда.
- Станишић–Калезић 2013: Мирјана Станишић, Биљана Калезић, Бранкица Ресан. „Ост’явићу вам једино речи“ : кашалої изложбе рукописне заост’явишћине Десанке Максимовић. Београд: Народна библиотека Србије.

- Станишић–Калезић 2017: Мирјана Станишић и Биљана Калезић. „Рукописна заоставштина Десанке Максимовић : необјављени преводи.“ Посебне збирке у контексту заштите културног наслеђа и као подстицај културног развоја : зборник радова са међународне конференције Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије, Београд, 2–4. октобар 2017. Београд: НБС.
- Сибиновић 2012: Миодраг Сибиновић. *Преводи (Десанке Максимовић)*. Београд: Задужбина Десанка Максимовић : Службени гласник : Завод за уџбенике.
- Тутњевећ 2012: Станиша Тутњевећ (ур.). *Целокуйна дела Десанке Максимовић*. Београд : Службени гласник : Завод за уџбенике.
- Тутњевећ 2020: Станиша Тутњевећ. *Лирска мисаоност Десанке Максимовић*. Београд: Свет књиге.
- Чарота 2000: Иван Чарота. „Десанка Максимовић и Белорусија“. *Дело Десанке Максимовић у њојковима српске и свейске књижевности : зборник радова*. Београд: Задужбина „Десанка Максимовић, 86–91.

ИЗВОРИ

- Алигер 1977: Маргарита Алигер. *Можда у сну*. Београд: Рад.
- Булатов 1945: Михаил Булатов. *Руске народне бајке – за предшколско и млађе доба*. Београд: ИПРОЗ.
- Витковский 1927: Евгений Витковский (сост.). *Строфы века – 2*. М.: Полифакт, 366–367.
- Вољд 1927: Владимир Вољд, П. Михайлов, М. Погодин, В. Соколов и М. Таганский (редакционална колегија). *Ступени: Обществено-литературни зборник*. Београд : Издание Русской Студии Искусств при „Земгорѣ“.
- Горки 1946: Горки, Максим. Приповетке. Београд : Загреб : Култура, 1946.
- Достојевски 1933а: Ф.М. Достојевски. *Зайиси из мрјвој дома. Део 1*. Београд: Народна просвета.
- Достојевски 1933б: Ф.М. Достојевски. *Зайиси из мрјвој дома. Део 2*. Београд: Народна просвета.
- Достојевски 1950: Ф.М. Достојевски. *Село Сјейанчиково*. Београд: Ново поколење.
- Достојевски 1933: Ф.М. Достојевски. *Кройка – фаніастиична йрича*. Нови Сад: Матица српска.
- Дураков 1933: А. Дураков. *Антология новой югославянской лирики*. Белград : Изд. Союза Русских Писателей и Журналистов в Югославии.
- Лос 1987: Јевдокија Лос. „Од чега почити?“ *Дечја њоезија народа СССР*. Крушевац: Багдала, 18.
- Купала 2020: Јанко Купала. *Наслеђе*. Београд: Алма.
- Купала 1983: Јанка Купала. *А хто нам ідзе? – на мовах свету*. Мінск: Мастацкая літаратура.
- Купала 1979: Јанко Купала. „А ко тамо иде?“ *Песничке новине*. Београд, 3–4.
- Максимович 1960: Десанка Максимович. *Запах земли*. Москва: Гослитиздат.
- Максимович 1961: Десанка Максимович. *Навстречу весне*. Москва: Детгиз.
- Максимович 1965. Десанка Максимович. *Дети становятся взрослыми*. Москва: Худож. лит.
- Максимович 1971: Десанка Максимович. *Стихотворения*. Москва: Худож. лит.
- Максимович 1977а: Десанка Максимович. *Зеленый витязь*. Москва: Дет. лит.
- Максимович 1977б: Десанка Максимович. *Избранное*. Москва: Худож. лит.
- Максимовић 1963: Десанка Максимовић (прир.). *Пейнаесий совейских њесникиња*. Београд: НОЛИТ.
- Потемкин 1945: В. П. Потемкин: *Исѡрија дийломайије 1*. Београд: Државни издавачки завод Југославије.
- Панчанка 1982: Пимен Панчанка. *Збор творај: У 4-х т. Т. 3. Вершы 1963–1981 гг*. Мн.: Маст. Літ.
- Пастернак 1958а: Борис Пастернак. „Деветсто пета : из збирке Поеме.“ *Лейойис Майице српске*, вол. 134, 382, 40.
- Пастернак 1958б: Борис Пастернак. „Свитање : из зборника ‘Дан поезије’“. *Лейойис Майице српске*, вол. 134 382, 42.
- Самојлов 1979: Давид Самојлов. *Талас и камен*. Кикинда: Центар за културу.
- Сергејев 1982: Марк Давидович Сергејев. *Чуда Бајкала*. Београд: „Вук Караџић“.

- Татянiчэва 1963а: Аўдмiла Татянiчэва. „*** [Ловац iз тајге...].“ *Лейойiс Майiцэ србске*, вол. 139, 391, 583.
- Татянiчэва 1963б: Аўдмiла Татянiчэва. „После буре“. *Лейойiс Майiцэ србске*, вол. 139, 391, 583–584.
- Тарановскiй 1935: Кирил Тарановскiй. „Десанка Максимовiч: Гозба на ливади, Београд, 1932, Издање часопiса ‘Мисао’“. *Лейойiс Майiцэ србске*, 331, 1/3, 230.
- Чехов 1939: Антон Павлович Чехов. Приповетке. Београд: Народна просвета, 1939.
- Сiпакоў 2024: Янка Сiпакоў. „Урок. Сербская балада. XX стагоддзе“. *Кароткi змest*. <<https://karotkizmesh.by/%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D1%96%D0%BF%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%9E/%D1%8F-%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D1%96%D0%BF%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%9E-%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA-%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B1%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D1%85%D1%85-%D1%81%D1%82%D0%B0.html>> [03. фебруар 2025].

ДОДАТАК

БІБЛІОГРАФІЯ ПЕРЕВОДА ДЕЛА ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЧ У БЕЛОРУСКОЇ КНІЖЕВНОСТІ І НАУЦІ

ПЕРЕВОДИ У БЕЛОРУСКОЇ ШТАМПІ

1. Максімавіч Дэсанка. Каханне: [Верш] / Пер. П. Броўка // Літаратура і мастацтва. 19.07.1957.
2. Максімавіч Дэсанка. Просьба: [Верш] / Пер. Н. Гілевіч // Літаратура і мастацтва. 4.02.1970.
3. Максімавіч Дэсанка. Дзеці: [Верш] / [Пер. ?] // Літаратура і мастацтва. 22.08.1975.
4. Максімавіч Дэсанка. З нізкі “Патрабую памілавання”: У абарону звяроў; У абарону бяздзетных жанчын; У абарону ерэтыкоў; У абарону лясных заказнікаў; У абарону наіўных; У абарону фанабэрыстых; У абарону песеннай зямлі: [Вершы] / Пер. Н.Гілевіч // Па камянях, як па зорах: Выбр. старонкі сучаснай югасл. паэзіі. – Мн.: Мастац. літ., 1981. – С. 9–16.
5. Максімавіч Дэсанка. Веру: [Верш] / Пер. К.Севярынец і І.Чарота // Беларусь. 1985. – С. 16.
6. Максімавіч Дэсанка. Ты абяцала, што будзеш вечнай; Жанчына: [Вершы] / Пер. Э. Агняцвет // Работніца і сялянка. 1985, № 6. – С. 7.
7. Максімавіч Дэсанка. У абарону батрака Ернея: [Верш] / Пер. Я.Сіпакоў // Ідзе Кастрычнік па зямлі. – Мн.: Мастац. літ., 1987. С. 100–101.
8. Максімавіч Дэсанка. Крывавая казка: [Верш] / Уступ. слова: І.Чарота. Пер. К.Севярынец і І.Чарота // Літаратура і мастацтва. 24.06.1988. – С. 14.
9. Максімавіч Дэсанка. Карагод; Заечае вуха; Хмарка: [Вершы] / Пер. Э.Агняцвет // Ветразь, 1988. – Мн.: Юнацтва, 1988. – С. 178–179.
10. Максімавіч Дэсанка. Паводка; І наступіла цішыня; Смерць лісіцы; У абарону зямлі, па якой праходзіць войска; У абарону салдацкіх пагостаў; У абарону Марый Магдалін; У абарону звяроў; У абарону бяздзетных жанчын; У абарону ерэтыкоў: [Вершы] / Пер. Н.Гілевіч // Сербская паэзія. – Мн.: Мастац. літ., 1989. – С. 12–19.
11. Максімавіч Дэсанка. У абарону батрака Ернея: [Верш] / Пер. Я.Сіпакоў // Сіпакоў Я. На волю птушку выпускаю. – Мн.: Мастац. літ., 1989. – С. 188–189.
12. Максімавіч Дэсанка. У абарону салдацкіх пагостаў: [Верш] / Пер. Н.Гілевіч // Полымя. 1990, № 5. – С. 7–8.
13. Максімавіч Дэсанка. Карагод; Заечае вуха; Хмарка: [Вершы] / Пер. Э.Агняцвет // Агняцвет Э. Рэчка, рэчанька мая. – Мн.: Юнацтва, 1991. – С. 44–45.
14. Максімавіч Дэсанка. Размова манахіні з Богам; Голас манахіні: [Вершы] / Пер. А.Рублеўская // Наша слова. 13.02.1995. – С. 5.

15. Максимавіч Дэсанка. ... / Пер. Э.Агняцвет // Польша. 1998, № 5.
16. Максимавіч Дэсанка. Знак крыжа: [Верш] / Пер. І.Чарота // Праваслаўе. 1998, № 6. – С. 93.
17. Максимавіч Дэсанка. Закаханасць; І настала ціш; Цуд у царкве : [Вершы] / Пер. І.Чарота // Літаратура і мастацтва. 16.05.1998. – С. 16.
18. Максимавіч Дэсанка. Размова з Косавам: [Верш] / Пер. І.Чарота // Беларусь. 1999, № 9 – С. 41.
19. Максимавіч Дэсанка. Размова з Косавам: [Верш] / Пер. І.Чарота // Косовская битва продолжается. Сб-к... Мн.: Православное Братство во имя Архистратига Михаила, 2000. – С. 59–60.
20. Максимавіч Дэсанка. Цуд у царкве: [Верш] / Пер. І.Чарота // Польша. 2003. № 7. С. 107.
21. Максимавіч Дэсанка. Знак крыжа: [Верш] / Пер. І.Чарота // Літаратура і мастацтва. 3.04.2004. С. 11.
22. Максимавіч Дэсанка. Рука [Верш] / Пер. І.Чарота // Польша. 2006. № 7. С. 121.
23. Максимавіч Дэсанка. Размова з Косавам: [Верш] / Пер. І. Чарота // Польша. 2008, № 5. – С. 6.
24. Максимавіч Дэсанка. Цуд у царкве [Верш] / Пер. І.Чарота // Галасы з-за неба: Анталогія паэзіі свету ў беларускіх перакладах XX стагоддзя / склад. М.Скобла. – Мінск: Лімарыус, 2008. С. 610.
25. Максимавіч Дэсанка. Патрабую памілавання: [Вершы] / Пер. Н. Гілевіч // Галасы з-за неба: Анталогія паэзіі свету ў беларускіх перакладах XX стагоддзя / склад. М.Скобла. – Мінск: Лімарыус, 2008. С. 300.
26. Максимавіч Дэсанка. Размова манахіні з Богам; Голас манахіні: [Вершы] // Пер. Л. Рублеўская // Галасы з-за неба: Анталогія паэзіі свету ў беларускіх перакладах XX стагоддзя / склад. М.Скобла. – Мінск: Лімарыус, 2008. С. 749.
27. Максимавіч Дэсанка. Сон [Верш] / Пер. М. Мятліцкі // Польша. 2009, № 12. С. 121–122.
28. Максимавіч Дэсанка. Сон; Эпітафія [Вершы] / Пер. М. Мятліцкі // Мятліцкі М. Лучнасць: Пераклады Міколы Мятліцкага: з паэзіі народаў свету. – Мн., 2011. С. 137–138.
29. Максимавіч Дэсанка. У буру [Верш] / Пер. В.Рагойша // Рагойша В. Вочы ў вочы, мыслі ў мыслі. – Мінск, 2013. С. 105–106.

ЧЛАНЦІ И САСТАВНИ ДЕЛОВИ ПУБЛИКАЦИЈА

1. Максимавіч Дэсанка // Янка Купала. Энцыклапедычны даведнік. У 3 т. – Мн.: БелЭ, 2018. Т.2. С. 188.
2. „Я буду рядом...“. Десанка Максимович: Сербия - Россия / Предисл. к кн.: Щеглов С. Оставляю вам только слова. Красноярск, 2008. С. 5–11.
3. Свядомасць і сумленне народа // Славянскія літаратуры: Постаці (II). Зборнік артыкулаў. Мінск: РІВШ БДУ, 2003. С. 24–39.
4. Десанка Максимовић и Белорусија // Дело Десанке Максимовић у токовима српске књижевности. Зборник радова. – Београд: Задужбина Десанке Максимовић, 2000. С. 86–91.
5. Максимавіч Д. // Беларуская Энцыклапедыя. – Мн.: Беларуская энцыклапедыя. Т. 9. 1999. С. 545.
6. І сляза, і праўда агульныя: Да 100-гадовага юбілею Дэсанкі Максимавіч // Літаратура і мастацтва. 1998, 15 мая. С. 16.
7. Талант не старее: Да 90-годдзя Дэсанкі Максимавіч // Літаратура і мастацтва, 24.06.1988. С. ?

РУКОПИСНА ГРАЋА ПРОФ. ДР ИВАНА ЧАРОТЕ

1. СВЯДОМАСЦЬ І СУМЛЕННЕ НАРОДА : ДЭСАНКА МАКСІМАВІЧ (1898–1993) – по-словам к «Избранному» на бел. языке.
2. ДЕСАНКА МАКСИМОВИЧ И БЕЛАРУСЬ – текст выступления на книжной ярмарке 2018. года.
3. „... Я БУДУ РЯДОМ...“ (Десанка Максимович – Сербия – Россия) – предисловие к книге С.Щеглова.

ДИПЛОМСКИ РАДОВИ И МАГИСТАРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
ПОД РУКОВОДСТВОМ ПРОФ. ДР ИВАНА ЧАРОТЕ

1. Курчыч Ксенія Фёдараўна «Расліны свет у паэзіі Дэсанкі Максімавіч і Наталлі Арсеневай» (2010). – дипломски рад.
2. Береснева Ольга Игоревна. «История в поэзии Десанки Максимович (На примере «Прошу помилования» и «Кровавая сказка»)» (2020). – дипломски рад.
3. Курчыч Ксенія Фёдараўна «Адметная краса Радзімы ў паэзіі Дэсанкі Максімавіч і Наталлі Арсеневай» (2011). – магистарска дисертација.

Dajana M. LAZAREVIĆ

THE ROLE OF DESANKA MAKSIMOVIĆ IN THE DEVELOPMENT
OF BELARUSIAN-SERBIAN LITERARY CONNECTIONS

SUMMARY

The renowned Serbian writer Desanka Maksimović (1898–1993) translated into Serbian mainly Russian poets, followed by Armenian, Georgian, Ukrainian, and other Soviet poets. Among her numerous translations, there are also two poems by Belarusian poets: “Who Goes There?” by Yanka Kupala and “Where to Begin?” by Yevdokiya Los, both translated from Russian.

The study presented to the academic and professional public arises from the need to explain the connections between Desanka Maksimović and Belarusian literature, clarify misinterpretations, and realistically depict her role in developing Belarusian-Serbian literary relations. Her connections with Russian writers are also presented for better comparison and causal analysis.

Keywords: Desanka Maksimović, Belarusian-Serbian relations, literature, literary translation, poetry.